

Vlaamse Regering

**Ministerieel besluit tot definitieve aanduiding van de ankerplaats
'Polygoonbos en Reutelbeekvallei' te Zonnebeke**

DE VLAAMSE MINISTER VAN BESTUURSZAKEN, BINNENLANDS BESTUUR,
INBURGERING, TOERISME EN VLAAMSE RAND,

Gelet op het decreet van 16 april 1996 betreffende de landschapszorg, gewijzigd bij de decreten van 21 oktober 1997, 18 mei 1999, 8 december 2000, 21 december 2001, 19 juli 2002, 13 februari 2004, 10 maart 2006, 16 juni 2006 en 27 maart 2009;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 13 juli 2009 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse Regering, gewijzigd bij besluiten van 24 juli 2009, 4 december 2009, 6 juli 2010 en 7 juli 2010, 24 september 2010, 19 november 2010, 13 mei 2011, 10 juni 2011, 9 september 2011 en 14 oktober 2011;

Gelet op het ministerieel besluit van 9 juli 2012 tot voorlopige aanduiding van de ankerplaats 'Polygoonbos en Reutelbeekvallei';

Gelet op het advies van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen van 18 april 2013,

BESLUIT:

Artikel 1. 'Polygoonbos en Reutelbeekvallei' te Zonnebeke wordt definitief aangeduid als ankerplaats overeenkomstig de bepalingen van het decreet van 16 april 1996 betreffende de landschapszorg, gewijzigd bij de decreten van 21 oktober 1997, 18 mei 1999, 8 december 2000, 21 december 2001, 19 juli 2002, 13 februari 2004, 10 maart 2006, 16 juni 2006 en 27 maart 2009.

Art. 2. § 1. Het algemeen belang dat de aanduiding verantwoordt, wordt door het gezamenlijk voorkomen en de onderlinge samenhang van de volgende intrinsieke waarden gemotiveerd:

1° natuurwetenschappelijke waarde:

De natuurwetenschappelijke waarde wordt gevormd door de dominante aanwezigheid van een zuidwest-noordoost gerichte heuvelrug als gevolg van Tertiaire, erosiebestendige kleiige lagen en Quartaire grindafzetting (Terras van Kruishoutem), tevens waterscheidingskam tussen Leie- en IJzerbekken. De specifieke geologische opbouw met afwisseling van Tertiaire zandige en kleiige lagen resulteert in bronniveaus op verschillende plaatsen. De ondiepe, weinig doorlatende lagen veroorzaken tijdelijk stuwwater. Door terugschrijdende bronerosie wordt de heuvelkam versneden tot een golvende helling met afwisselend interfluviale ruggen en valleitjes.

Er zijn relaties tussen reliëf, hydrologische omstandigheden en bodem enerzijds en (historisch) grondgebruik anderzijds: langdurig bos op marginale gronden en steile flanken; grasland op steile valleiflanken en fragmentair ook in natte beekdalen en op kleibodems, akkers op beter bewerkbare en van nature meer vruchtbare plekken. Het langdurig stabiel grondgebruik in combinatie met specifieke abiotische condities wordt weerspiegeld in specifieke, ecologisch waardevolle habitats en flora (bos met oud-bosplanten en heiderelicten, mesotroof elzenbroekbos, licht bemeste, natte graslanden).

Vooraf de Polygonebeek, een vertakking van de Reutelbeek, heeft nog een bochtige loop die door beekbegeleidende begroeiing van (knot)bomen, struikgewas en kleine bosjes wordt benadrukt. Deze beekbegeleidende, vaak kwelbeïnvloede bosjes hebben een specifieke vochtminnende, waardevolle flora.

2° historische waarde:

De historische waarde wordt bepaald door de aanwezigheid van bos, als deel van een ooit veel uitgestreker beboost gebied, dat quasi de volledige ankerplaats domineerde in de 18de en eerste helft 19de eeuw, en mogelijk ook voordien. Deze situatie was waarschijnlijk het gevolg van zowel de eigendomssituatie (Augustijnerabdij van Zonnebeke (1112-1797)) als de invloed van de abiotische omstandigheden op de keuze van grondgebruik (marginale gronden voor landbouw).

De voormalige abdijbossen werden tijdens het Frans bewind ingelijfd bij het staatsdomein en onder het Hollands bewind (1815-1830) verkaveld en te koop gesteld. Van de vijf kavels werd één veelhoekige kavel niet verkocht, die tot vandaag staatseigendom bleef: het Polygoonbos. Het is het enige grote restant van het 18de eeuwse uitgestrekte bosgebied op de heuvelrug. Het huidige bos is het resultaat van heraanplant met vooral naalddhout na de vernieling in WO I en een recentere bosbouwvisie (multifunctioneel bos).

Gedurende de 19de eeuw kende een klein, centraal gelegen deel van het bos een militair gebruik, waarvan nu nog relictten aanwezig zijn: de Doeldreef en de schietheuvel 'Den Doel' als herinnering aan een voormalige schietbaan. De schietheuvel werd na WO I hersteld en opgenomen in het Buttes New British Cemetery dat samen met het aangrenzende en veel kleinere Polygon Wood Cemetery en de verschillende oorlogsrelictten herinneren aan de gevechten in deze omgeving. Ten noorden van 'Den Doel' ligt een depressie die ontstaan is door het

uitgraven van grond voor het opwerpen van deze heuvel. Enkele schaarse interbellumwoningen en hoeves herinneren aan de wederopbouw van de streek.

Het weggehucht Reutel vormt een nog goed herkenbaar midden 18de eeuws – medio 19de eeuws nederzettingsspatroon langs de Oude Kortrijkstraat en Oude Wervikstraat (weggehucht, met mogelijke toevoeging van elementen van rijnnederzetting, nabij het kruispunt van beide straten: de Reutel, elders schaars verspreide bewoning). Het geometrisch wegenpatroon in het noordoosten, op de heuvelrug, vormt een herinnering aan het 18de eeuwse en mogelijk oudere, drevenpatroon rond het voormalige kasteel van Beselare.

De Oude Kortrijkstraat en de Oude Wervikstraat volgen, als middeleeuwse verbindingen en belangrijke verkeersassen tussen Ieper en Kortrijk en tussen Wervik en Zonnebeke (Brugge?), de meest strategische hoogtes respectievelijk op de zuidflank van de heuvelrug en op de noord-zuidgerichte interfluviale rug. Een deel van het tracé van de Oude Kortrijkstraat vormt ook de parochiegrens tussen Geluveld en Zonnebeke. Mogelijk gaan beide tracés ook terug op Romeinse wegen. Het belang van deze wegen wordt benadrukt door de andere historische wegen die hierop aantakten (onder meer dreef naar abdij van de Nonnenbossen en het kasteel van Beselare).

3° esthetische waarde:

De esthetische waarde wordt bepaald door de door beken versneden zuidgerichte flank van de heuvelrug waarbij deze visueel-ruimtelijk gecompartmenteerd wordt in een afwisseling van valleien en tussenliggende ruggen. Het glooiend reliëf van de heuvelrug zorgt voor verrassende doorkijken naar en vergezichten op de Reutelbeekvallei, de heuvelrug van Geluveld en de Leievallei. Hier en daar zijn er verschillende markante terreinovergangen bv. de westflank van Beselare-berg en de diepe insnijdingen van de Polygonebeek. Het Polygoonbos benadrukt de heuvelrug.

In de noordelijke helft van het deelgebied volgen veel onverharde wegen een strak geometrisch patroon enerzijds het gevolg van rationele bosbouw met naaldbout (Polygoonbos) anderzijds het resultaat van de aanleg van dreven rond het voormalige kasteel van Beselare.

De lage bebouwingsdichtheid, de afwezigheid van grote verkeerswegen en de gaafheid van hydrografie en reliëf geven de ankerplaats een grote esthetische meerwaarde.

Het Buttes New British Cemetery en het 5th Australian Division Memorial hebben door hun authenticiteit, monumentale vormgeving en ligging een artistiek-landschappelijke waarde.

4° sociaal-culturele waarde:

De sociaal-culturele waarde wordt getypeerd door de historische aanwezigheid van een café in het gehucht Reutel dat zowel getuigt van het historisch ontstaan van het gehucht op de kruising van twee belangrijke verkeerswegen (weggehucht) als van de rol die de herberg zelf speelde als rustplaats voor rondreizende lieden (en hun paarden) en in het sociaal-culturele leven (ontmoetingsplaats, ontspanning...).

De oorlogserfenis van de 'leperboog' geeft het landschap een bijzondere herinnering- en belevingswaarde waardoor jaarlijks vele duizenden bezoekers worden aangetrokken. Het WO I oorlogstoerisme en meer en meer ook de beleving van het platteland draagt bij aan de sociaal-culturele waarde van het gebied. In de ankerplaats zijn in dit opzicht vooral de twee begraafplaatsen en de relictten van militaire infrastructuur in het Polygoonbos een trekpleister. Het draagt samen met de andere oorlogssites en musea in de buurt (Zonnebeke en Ieper) bij tot de beleving van en herinnering aan het oorlogsverleden.

Het huidige landschap is echter in aanzienlijke mate het resultaat van de wederopbouw na WO I (1920-1924). Het betreft niet alleen huizen en andere gebouwen maar ook de inrichting en het herstel van het platteland zelf. Het Polygoonbos werd nagenoeg volledig heraangeplant in deze periode.

Het bouwkundig erfgoed dat volgens de wederopbouwarchitectuur werd opgericht heeft een historische en een sociaal-culturele betekenis, enerzijds als uitdrukking van de historische tijdsgeest, anderzijds als hedendaagse herinnering aan de na-oorlogse periode.

5° ruimtelijk-structurerende waarde:

De ruimtelijk-structurerende waarde uit zich door het natuurlijk reliëf en in het bijzonder door de zuidwest-noordoost georiënteerde vallei. De heuvelrug zorgt voor een visuele begrenzing in noordelijke richting van de ankerplaats en wordt hierbij nog geaccentueerd door het Polygoonbos. De heuvelrug vormt tevens de waterscheiding tussen het Leie- en het IJzerbekken.

Het oudste wegenpatroon wordt door het reliëf gedicteerd: de Oude Wervikstraat en de Poezelhoekstraat in noord-zuidrichting over de heuvelrug en de Oude Kortrijkstraat halfweg de zuidflank van de centrale heuvelrug in oost-west richting. Het merendeel van de bewoning is langs deze historische wegen tot ontwikkeling gekomen.

§ 2. De landschapskennmerken die typisch zijn voor de ankerplaats, met inbegrip van de ruimtelijke kenmerken die eigen zijn aan de waarden zijn de volgende:

1. Polygoonbos

- a) Bos accentueert de heuvelkam en is een fragment van een ooit uitgestrekt historisch bosgebied tussen Wijtschate-Beselare, op overwegend marginale landbouwgronden;
- b) Vroeg 19de eeuwse drevenstructuur in het bos is gerelateerd aan historische verkaveling, werd aangevuld met fijnmazig, geometrisch (bos)wegenpatroon, bedoeld voor rationele bosbouwpraktijk en als brandpreventie (naaldhout);
- c) Groot aandeel naaldhoutbestanden herinnert aan laat 19de eeuwse bosbouwpraktijk;
- d) Doeldreef en de in 'Buttes New British Cemetery' geïntegreerde schietheuvel 'Den Doel' zijn relictten van 19de eeuwse schietstand van het Belgische leger;

- e) Heideachtige vegetaties in Polygoonbos zijn getuigen van sterke, antropogene invloeden in casu historisch militaire en oude bosgebruiken (hakhout en wastine/heideveld);
- f) Oude Kortrijkstraat, op de centrale rug en de zuidrand ervan, volgt historisch tracé van middeleeuwse verbindingsweg Kortrijk-leper, die zelf mogelijk gerelateerd is aan Romeinse weg;
- g) Aanwezigheid van verschillende militaire constructies (bunkers/schuilplaatsen) als getuigen van strijdtoneel WO I;
- h) Britse begraafplaats 'Polygoon Wood Cemetery', met onregelmatig grondplan, herinnert aan ontstaan als slagveldbegraafplaats in bosomgeving;
- i) Oorlogserfgoed:
 - 1) Zonnebeke, Lange Dreve, z.nr.: Britse militaire begraafplaats Buttes New British Cemetery en 5th Australian Division Memorial (DIBE: 201179);
 - 2) Zonnebeke, Lange Dreve, z.nr.: Britse militaire begraafplaats Polygoon Wood Cemetery (DIBE: 201178);
 - 3) Zonnebeke, Lange Dreve, z.nr.: restanten Duitse betonconstructie Boombos 13 (DIBE: 556);
 - 4) Zonnebeke, Lange Dreve, z.nr.: Duitse bunker Scott Post (DIBE: 557);
 - 5) Zonnebeke, Lange Dreve, z.nr.: Duitse constructie Bardenbrug 16 (DIBE: 558);
 - 6) Zonnebeke, Lange Dreve, z.nr.: restanten Duitse betonconstructie Boombos 12 (DIBE: 559);
 - 7) Zonnebeke, Lange Dreve, z.nr.: Nieuw-Zeelandse schuilplaats (1) Plantagiebos 10 (DIBE: 560);
 - 8) Zonnebeke, Lange Dreve, z.nr.: Nieuw-Zeelandse schuilplaats (2) Plantagiebos 10, (DIBE: 587);
 - 9) Zonnebeke, Geluveld, Oude Kortrijkstraat 89, Duitse betonconstructie (DIBE: 567);
- j) Archeologisch erfgoed:
 - 1) Lange Dreve, z.nr.: geruimde Duitse militaire begraafplaats;
 - 2) Huidige 'Doeldreef' en 'Doelheuvel' als restant van 19de eeuwse militaire schietstand (cfr. 'Den Doel');
 - 3) 'Doelput', ten noorden aansluitend op Doelheuvel: depressie ontstaan als gevolg van het uitgraven van grond voor het opwerpen van de schietheuvel 'Den Doel';
- k) Landschappelijk erfgoed:
 - 1) Zonnebeke, Polygoonbos en Hazebos als relict van voormalig uitgestrekt oud-bosgebied;
- l) Zichten:
 - 1) Zonnebeke, kruispunt Lange Dreve-Spilstraat, naar noorden, richting Zonnebeke ca. 60°;
 - 2) Zichtas Doeldreef-Doelheuvel als restant van voormalige schietstand en bewuste oriëntatie gedenkteken in zichtas van de dreef;

- 3) Bewust bij aanleg gecreëerde zichtas tussen de imposante verzamelbegraafplaats Buttes New British Cemetery en de veel kleinere slagveldbegraafplaats Polygoon Wood Cemetery;

2. Valleigebied Reutelbeek

- a) Uitgesproken reliëfverschillen (steile heuvelflank, diep ingesneden valleien en smalle dalhoofden) met markante terreinovergangen: westflank Beselare Berg en diep ingesneden Polygonebeekvallei. Hierdoor visueel-ruimtelijke compartimentering;
- b) typerend landgebruik met mozaïek van bosfragmenten, als restanten van oud-bos, en fragmenten van graslanden op de steilste hellingen en langsheen beeklopen, akkers op minder steile flanken en op de heuvelrug;
- c) Beken met nog vrij natuurlijke en meanderende structuur, loop soms herkenbaar aan beekbegeleidende houtige begroeiing;
- d) Centrale ontginningskern met oud bouwland (historisch open akkerland);
- e) Grasland bij Zwaanhoek en Berg op historisch langdurig stabiel grondgebruik gerelateerd aan bodemcondities en terreinomstandigheden;
- f) Restanten van perceelsrandbegroeiing (hagen, houtkanten) en poelen;
- g) Oude Kortrijkstraat volgt historisch tracé van middeleeuwse, maar mogelijk nog oudere, weg tussen Kortrijk en Ieper. Hier en daar vanaf de straat en van op heuvelrug, panoramische doorkijken en vergezichten op Reutelbeekvallei en hoogte van Geluveld;
- h) Geometrisch wegenpatroon in het noordoosten, op de heuvelrug, als restant van het historische drevenpatroon (18de eeuw) rond het verdwenen kasteel van Beselare;
- i) Lage bewoningsdichtheid, verspreid staande hoeven en woningen;
- j) Oude Kortrijkstraat als ruimtelijke drager binnen WO I frontzone;
- k) bouwkundig erfgoed:
 - 1) Zonnebeke, Beselare, Kruisbierboomstraat 27: boerenwoning/hoeve wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 2) Zonnebeke, Beselare, Oude Kortrijkstraat 50: wederopbouwhoeve (DIBE: 33095);
 - 3) Zonnebeke, Beselare, Oude Kortrijkstraat 72: taverne/café wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 4) Zonnebeke, Beselare, Oude Wervikstraat 28: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 5) Zonnebeke, Zonnebeke, Reutelhoekstraat14: hoeve wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 6) Zonnebeke, Zonnebeke, Reutelhoekstraat16: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 7) Zonnebeke, Zonnebeke, Reutelhoekstraat 192: (boeren)huis wederopbouw architectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
 - 8) Zonnebeke, Beselare, Wervikstraat 146-148, 2 identieke wederopbouwhoeven (DIBE: 33118);
- l) Oorlogserfgoed:
 - 1) Zonnebeke, Beselare, Oude Kortrijkstraat z.nr.: Duitse bunker Reutelbos (DIBE: 555);

- 2) Zonnebeke, Beselare, Wervikstraat z.nr.: Duitse nagenoeg volledig ondergrondse militaire betonconstructie, die behoorde tot de 'Flandern I Stellung' (DIBE: 533);
 - 3) Zonnebeke, Geluveld, Oude Kortrijkstraat 89: Duitse betonconstructie (DIBE: 567);
- m) Archeologisch erfgoed:
- 1) Voormalig laat 19de eeuws kasteeldomein (Polderhoek);
 - 2) Oude Kortrijkstraat, z.nr.: geruimde Duitse militaire begraafplaats;
- n) Landschappelijk erfgoed:
- 1) Zonnebeke, Beselare, Reutel- en Vijverbos en onbenoemde bosjes als relict van voormalig uitgestrekt historisch bosgebied;
 - 2) Zonnebeke, Oude Kortrijkstraat z.nr., Reutelbos: oude hakhoutstoof van beuk op talud;
- o) Zichten:
- 1) Zonnebeke, Beselare, onverharde weg op heuvelrug tussen oude Wervikstraat en Beselarestaat, naar zuiden, op Leievallei, Reutelbeekvallei en hoogte van Geluveld ca. 45°;
 - 2) Zonnebeke, Beselare, idem, onverharde weg op heuvelrug tussen oude Wervikstraat en Beselarestaat, naar oosten, historische relatie volgens wegtracé met voormalig kasteel van Beselare;
 - 3) Zonnebeke, Beselare, Warden Oomlaan, naar zuidwesten op Reutelbeekvallei en Vijverbos ca. 60°;
 - 4) Zonnebeke, Beselare, Reutelhoekstraat, naar noordwesten vanuit Reutelbeekvallei naar heuvelkam met Polygoonbos en voormalig kasteeldomein Polderhoek (WO I, vista), ca. 45°;
 - 5) Zonnebeke, Beselare, Reutelhoekstraat, naar westen Polygoonbos en Reutelbeekvallei (zuidoostflank) ca. 60°;
 - 6) Zonnebeke, Oude Kortrijkstraat, naar oosten op valleiflank met Reutelbos, gehucht Reutel op hoogte en Reutelbeekvallei, ca. 90°;
 - 7) Zonnebeke, Beselare, Oude Kortrijkstraat, naar zuiden, op Leievallei, Reutelbeekvallei en hoogte van Geluveld ca. 45°;

3. Weggehucht Reutel

- a) Oorspronkelijk weggehucht ontwikkeld nabij kruising van 2 belangrijke middeleeuwse wegen: Oude Kortrijkstraat en Oude Wervikstraat, later toegevoegde kenmerken van rijnedersetting gerelateerd aan de ontginning van historisch bos op de heuvelrug;
- b) Oude Kortrijkstraat, als middeleeuwse verbinding en belangrijke verkeersas tussen Ieper en Kortrijk, volgt mogelijk het tracé van een Romeinse weg. Ook Oude Wervikstraat mogelijk teruggaand op Romeins wegtracé;
- c) Bouwkundig erfgoed:
 - 1) Zonnebeke, Beselare, Oude Wervikstraat 48, wederopbouwhoevetje (DIBE: 33097);

- 2) Zonnebeke, Beselare, Reutelhoekstraat 11, wederopbouwhoeve naar ontwerp van architect J. Maelschalck (DIBE: 33101);
- 3) Zonnebeke, Beselare, Oude Kortrijkstraat 94, Café Reutel, wederopbouwwooning gebruikt als gehuchtherberg op kruising van twee historische wegen (nog niet opgenomen in DIBE);
- 4) Zonnebeke, Beselare, Beselarestraat 226: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
- 5) Zonnebeke, Beselare, Oude Kortrijkstraat 74: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
- 6) Zonnebeke, Zonnebeke, Oude Kortrijkstraat 85: (boeren)huis wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
- 7) Zonnebeke, Zonnebeke, Oude Kortrijkstraat 96: hoeve wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
- 8) Zonnebeke, Beselare, Oude Wervikstraat 52: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
- 9) Zonnebeke, Beselare, Oude Wervikstraat 58: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
- 10) Zonnebeke, Beselare, Oude Wervikstraat 60: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);
- 11) Zonnebeke, Beselare, Oude Wervikstraat 62: woning wederopbouwarchitectuur (nog niet opgenomen in DIBE);

d) Zichten:

- 1) Zonnebeke, Beselare, Oude Kortrijkstraat, naar zuiden, op Leievallei, Reutelbeekvallei en hoogte van Geluveld ca. 45°;

Art. 3. De aflijning van de ankerplaats op schaal 1/25.000 wordt weergegeven op het plan als bijlage.

Brussel,

04 JULI 2013

Vlaams Minister van Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering, Toerisme en
Vlaamse Rand

Geert BOURGEOIS